

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
STUDIA CROATICA

Temeljem članka 64. stavka 3., članka 92. stavka 1., članka 93. i članka 95. stavaka 1. i 2. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15 i 131/17), članka 43. stavka 3. točke 9. i članka 84. stavaka 1. i 8. Statuta Sveučilišta u Zagrebu od 25. veljače 2005., 22. listopada 2009., 10. studenoga 2015. i 28. rujna 2017., Odluke Senata Sveučilišta u Zagrebu o promjeni statusa Sveučilišnoga centra *Hrvatski studiji* u Sveučilišni odjel *Hrvatski studiji* od 17. siječnja 2017. (klasa 602-04/16-29/2, ur. broj 380-020/173-17-15), Odluke o imenovanju privremenih tijela Sveučilišnoga odjela *Hrvatski studiji* Sveučilišta u Zagrebu od 17. siječnja 2017. (klasa 602-04/16-29/2, ur. broj 380-020/173-17-16), 28. rujna 2017. (klasa 602-04/16-29/2, ur. broj 380-020/173-17-22), 14. studenoga 2017. (klasa 602-04/16-29/2, ur. broj 380-020/173-17-25) i 27. veljače 2018. (klasa 602-04/18-11/05, ur. broj 380-040/1-18-1), članka 30. redaka 11., 12. i 15. Pravilnika o ustroju i djelovanju Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu od 12. rujna 2005. i 30. rujna 2008., koji se primjenjuje sukladno Odluci Znanstveno-nastavnoga vijeća Hrvatskih studija od 30. siječnja 2017. (klasa 640-01/2-17-0002, ur. broj 380-1/1-17-002), privremeno Znanstveno-nastavno vijeće Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu na 9. sjednici u XXVII. akademskoj godini održanoj 29. travnja 2019. donijelo je

ODLUKU

- I. Raspisuje se javni natječaj za izbor nastavnika u znanstveno-nastavno zvanje i na radno mjesto I. vrste – redoviti profesor u trajnom zvanju, u znanstvenom području humanističkih znanosti, polju filozofije, grani povijesti filozofije.
- II. Imenuje se stručno povjerenstvo radi davanja mišljenja o ispunjenju uvjeta i prijedloga za izbor u znanstveno-nastavno zvanje i na radno mjesto redovitoga profesora u trajnom zvanju, u sastavu:
 1. prof. dr. sc. Mislav Kukoč, predsjednik,
 2. prof. dr. sc. Ante Čović, član, i
 3. prof. dr. sc. Ivan Koprek, član.

Obrazloženje

Povodom zahtjeva Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu od 9. travnja 2019. (klasa 100-01/19-2/0001, ur. broj 380-1/1-19-010) Sveučilište u Zagrebu izdalo je 17. travnja 2019. Suglasnost, klasa 100-01/18-03/620, ur. broj 380-012/246-19-2, za raspisivanje javnoga natječaja za izbor jednoga izvršitelja na radno mjesto I. vrste u znanstveno-nastavnom zvanju – redoviti profesor u trajnom zvanju u znanstvenom području humanističkih znanosti, polju filozofije, grani povijesti filozofije, na neodređeno vrijeme, u punom radnom vremenu.

Financijska sredstva za navedeno radno mjesto osigurana su u mjesečnom obračunskom koeficijentu Sveučilišta u Zagrebu, koji je temelj za financiranje radnih mjesta u Državnom proračunu.

Na putu prerastanja Hrvatskih studija u Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu te u sklopu reformskih nastojanja za zaokruživanjem studijskih programa iz spektra humanističkih znanosti treba osnažiti nastavu povijesti filozofije na studijima filozofije i

kulture, filozofije, povijesti i kroatologije i stvoriti pretpostavke za početak izvođenja studija kulturologije, a radi očuvanja matičnosti u polju filozofije postoji potreba da zaposlenikom u najvišem znanstvenom i znanstveno-nastavnom zvanju.

Financijska sredstva za navedeno radno mjesto osigurana su u mjesečnom obračunskom koeficijentu Sveučilišta u Zagrebu, koji je temelj za financiranje radnoga mjesta u Državnom proračunu, a zapošljavanje je u okvirima Odluke Senata Sveučilišta u Zagrebu o prihvaćanju Plana upravljanja ljudskim potencijalima Sveučilišta u Zagrebu u 2019. od 11. prosinca 2018. (klasa 100-01/18-01/3, ur. broj 380-012/246-18-2), Državnoga proračuna Republike Hrvatske za 2019. godinu i projekcijama za 2020. i 2021. godinu (Narodne novine, broj 113/18, str. 370, za Aktivnost A621001 Redovita djelatnost Sveučilišta u Zagrebu) i odlukama Senata Sveučilišta u Zagrebu od 22. siječnja 2019. (klasa 400-08/19-01/1, ur. broj 380-020/173-19-2) i od 12. veljače 2019. (klasa 400-08/19-01/1, ur. broj 380-020/173-19-3) o raspodjeli sastavnicama za aktivnosti A6210001 – Redovita djelatnost Sveučilišta u Zagrebu Državnoga proračuna za 2019. godinu.

Privremeno Znanstveno-nastavno vijeće utvrdilo je potrebu za takvim nastavnikom, raspisalo natječaj radi njegova izbora i imenovalo stručno povjerenstvo radi provedbe natječajnoga postupka.

U Zagrebu, 29. travnja 2019.

Klasa: 640-01/19-2/0004

Ur. broj: 380-1/1-19-009

Pročelnik

izr. prof. dr. sc. Mario Grčević

Dostaviti:

1. Članovima stručnoga povjerenstva – e-pismom
2. Službi za opće, pravne i kadrovske poslove
3. Pismohrani

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJ
ODSJEK ZA FILOZOFIJU

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu Borongajska cesta 83d, 10000 Zagreb	
Datum upisa: 19.6.2019. 0:00:00	
Klasifikacijska oznaka: 602-04/19-2/0009	
Urudžbeni broj: 380-3/4-19-0028	Priloga: 0

**Znanstveno-nastavnom vijeću
Hrvatskih studija
Sveučilišta u Zagrebu**

Na svojoj 9. sjednici u XXVII. akademskoj godini održanoj 29. travnja 2019. privremeno Znanstveno-nastavno vijeće Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu donijelo je odluku o raspisivanju javnog natječaja za izbor nastavnika u znanstveno-nastavno zvanje i na radno mjesto I. vrste – redoviti profesor u trajnom zvanju, u znanstvenom području *humanističkih znanosti*, polje *filozofije*, grana *povijest filozofije*. Na istoj sjednici imenovani smo za članove stručnog povjerenstva za davanje mišljenja o ispunjenju uvjeta i prijedloga za predmetni izbor. Nakon pregledane natječajne dokumentacije Znanstveno-nastavnom vijeću Hrvatskih studija podnosimo sljedeće

IZVJEŠĆE

Na natječaj raspisan odlukom Znanstveno-nastavnog vijeća Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu od 29. travnja 2019., a objavljen 30. travnja iste godine, prijavio se kao jedini pristupnik prof. dr. sc. Pavo Barišić, redoviti profesor u trajnom zvanju, znanstveni savjetnik u trajnom zvanju Instituta za filozofiju u Zagrebu.

Životopis pristupnika

Prof. dr. sc. Pavo Barišić rođen je 1959. u Gornjoj Dubici, općina Odžak (BiH). Osnovnu školu završio je 1974. u Odžaku, a gimnaziju 1978. u Bolu na Braču. Studij prava započeo je 1978. na Sveučilištu u Osijeku, a nastavio 1979. na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je diplomirao 1982. Studij filozofije te njemačkoga jezika i književnosti upisao je 1979. i diplomirao 1983. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, stekavši zvanje profesora filozofije i njemačkog jezika i književnosti.

Poslijediplomski studij “Filozofija znanosti” pohađao je od 1983. na Interuniverzitetkom centru u Dubrovniku Sveučilišta u Zagrebu te magistrirao 1985. radom “Praktična filozofija u Hegela”. Boravio je kao doktorand u okviru programa Njemačke akademske razmjene (DAAD) na Sveučilištu u Augsburgu 1987.-89. Doktorski studij završio je na Sveučilištu u

Augsburgu 1989. stekavši doktorat iz filozofije disertacijom "Welt und Ethos. Hegels Stellung zum Untergang des Abendlandes".

Na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu od 1984. do 1986. radio je kao mladi istraživač i izabran je u zvanje znanstvenoga asistenta. Od 1986. zaposlen je u Institutu za filozofiju. U znanstveno zvanje znanstvenoga suradnika izabran je 1992., višeg znanstvenoga suradnika 1999., znanstvenoga savjetnika 2004., te znanstvenoga savjetnika u trajnom zvanju 2009. Dužnost ravnatelja Instituta za filozofiju obnašao je 1991. – 2001.

U istraživačkom programu Zaklade Alexander von Humboldt boravio je kao gostujući istraživač na Sveučilištima u Augsburgu i Münchenu 1997.-98., 2004. i 2018.

Bio je direktor programa trajne istraživačke djelatnosti „Povijest hrvatske filozofije i temeljni problemi filozofije” 1997 – 2002. te voditelj znanstvenih projekata: „Filozofija prava Ante Starčevića“ 1992–1997.; „Praktična filozofija i estetika u Hrvatskoj” 2002–2006.; te „Suvremena politička filozofija i estetika u Hrvatskoj“ 2008 – 2013. u Institutu za filozofiju u Zagrebu. Od 2014. do 2018. godine suradnik je na znanstvenom projektu HRZZ „Hrvatska filozofija i znanost u europskom kontekstu od 12. do 20. st.“, a 2018. bio je voditelj toga projekta. U suradnji s akademikom Henningom Ottmannom vodio je od 2013. do 2016. međunarodni projekt institutske suradnje Sveučilišta u Splitu i Sveučilišta Ludwig Maximilian u Münchenu „Filozofija i demokracija“, koji se provodio uz potporu Zaklade Alexander von Humbolt.

Znanstveno-nastavna djelatnost

U znanstveno-nastavno zvanje izvanrednoga profesora za znanstveno polje filozofije, grana povijest filozofije izabran je 2001. na Filozofskom fakultetu u Zadru Sveučilišta u Splitu. Za redovitoga profesora izabran je 2007. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu, na kojemu je 2012. godine izabran za redovitoga profesora u trajnom zvanju.

Od 2005. do 2013. godine bio je pročelnik Odsjeka za filozofiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu, gdje je u dijelu radnoga vremena bio zaposlen od 2007. do 2016. godine. te je u znanstveno-nastavnom zvanju redovitoga profesora, i potom redovitoga profesora u trajnom zvanju predavao kolegije: *Uvod u filozofiju, Novovjekovna filozofija, Filozofija prava, Filozofija politike, Filozofija pravednosti i Filozofija demokracije.*

Od 1993. do 1995. godine bio je zamjenik voditelja Hrvatskih studija, a od 2000. do 2003. godine bio je obnašatelj dužnosti voditelja Hrvatskih studija, na kojima je 1993. – 2000. bio nositelj kolegija i predavač predmetâ *Filozofija prava i politike i Ante Starčević.*

Kao gostujući profesor predavao je sljedeće predmete:

2000. – 2012. *Povijest filozofije i Metafizika* na Katoličko-bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu;

2000. – 2011. *Povijest filozofije i Moderna filozofija* na Sveučilištu u Zadru

2004. – 2015. *Filozofija politike* na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Osijeku

2012. – 2016. *Znanost i kultura* na Odjelu za kulturu Sveučilišta u Osijeku.

Na poslijediplomskim studijima izvodio je nastavu iz predmetâ:

Teorija pravednosti, na poslijediplomskom studiju „Hrvatska i Europa“ Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu;

Poslovna etika, na poslijediplomskom studiju „Poslovno upravljanje“ Građevinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu;

Suvremena hrvatska filozofija – Filozofska istraživanja i pravci suvremene filozofije, Od antičke do suvremene demokracije, Hrvatske filozofske škole – Dani Frane Petrića, Hrvatska filozofija u međunarodnom kontekstu : Filozofska istraživanja – Synthesis philosophica, na Poslijediplomskom doktorskom sveučilišnom studiju humanističkih znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

Kao gostujući profesor predavao je na Sveučilištu Kvansei Gakuin u Nishinomyi u Japanu 2002.-2003.

U svim provedenim anketama o kvaliteti nastavnog rada prof. dr. Barišić je dobio visoke studentske ocjene, te spada među natprosječno vrednovane nastavnike Sveučilišta u Splitu.

Stručna i javna djelatnost

2007. – 2009. predsjednik Hrvatskog filozofskog društva; jedan od utemeljitelja Hrvatskog bioetičkog društva; 2005. – 2015. kodirektor poslijediplomskog znanstvenog tečaja *Philosophie und Demokratie / Philosophy and Democracy* na Interuniverzitetskom centru u Dubrovniku; tajnik organizacijskog odbora „Prvog kongresa hrvatskih znanstvenika iz domovine i inozemstva“, Zagreb – Vukovar, 2004.

Bio je glavni i odgovorni urednik časopisa *Filozofska istraživanja, Synthesis philosophica* i urednik biblioteke *Filozofska istraživanja* 1993.-2005. Član je uredništva časopisa *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* od 1986. Član je uredništva časopisa *Dokos* (Toledo, Španjolska), *Creativity Studies* (Vilnius, Litva), te Međunarodnog savjeta *Jahrbuch für Hegelforschung* (Bochum Njemačka).

Voditelj međunarodnih znanstvenih skupova: *Svijet u filozofiji – filozofija u svijetu*, Augsburg, 1988., 1993., Zagreb, 1990.; *Filozofija vremena*, Cres, 2000.; *Demokracija i etika*, Cres, 2003.; *Filozofska gibanja na jugoistoku Europe*, Cres, 2011.; *Otvorena pitanja povijesti hrvatske filozofije*, Zagreb, 1999, *Recepcija hrvatske filozofije*, Zagreb, 2000., *Pavao Vuk-Pavlović – život i djelo, HAZU*, Zagreb, 2001.

Sudjelovao je na međunarodnim kongresima, simpozijima i pozvanim predavanjima u Austriji, Njemačkoj, Nizozemskoj, Češkoj, Rumunjskoj, Bugarskoj, Sloveniji, Poljskoj, Mađarskoj, Rusiji, Francuskoj, Španjolskoj, Turskoj, Južnoj Koreji, Japanu, Grčkoj i Kini.

2004. – 2006. godine. bio je pomoćnik ministra znanosti, obrazovanja i športa, a 2016. – 2017. ministar znanosti i obrazovanja u Vladi Republike Hrvatske;

2003. – 2016. predsjednik je Hrvatske Paneuropske unije, a od 2015. glavni tajnik međunarodne Paneuropske unije. 2014. – 2016. predsjednik je Kluba hrvatskih humboldtovaca; 1991. – 1995. predsjednik je Upravnog vijeća Pučkog otvorenog učilišta u Zagrebu; 2005. – 2006. predsjednik je Upravnog vijeća Agencije za znanost i visoko obrazovanje; 2005. – 2006. predsjednik je Savjeta Sveučilišta u Splitu, a 2005. voditelj je Operativnog stožera za provedbu Bolonjskoga procesa.

Nagrade i priznanja

Pristupnik je dobio: *nagradu za znanstvenu izvrsnost* Instituta za filozofiju u Zagrebu; Povelju za znatan osobni doprinos u stvaranju, razvoju i promicanju znanstveno kulturne manifestacije *Dani Frane Petrića*; Priznanje za znatan osobni doprinos u djelovanju, razvoju i promicanju ugleda Hrvatske paneuropske unije; Priznanje za osnivanje Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu; Priznanje za svesrdnu pomoć i osobno zalaganje za napredak Sveučilišta u Splitu; Priznanje Zaklade Alexandra von Humboldta za znanstvene radove i doprinos u znanstvenoj suradnji s njemačkim znanstvenicima.

Znanstvena djelatnost

Pristupnik je objavio 5 autorskih knjiga (*Dijalektika običajnosti; Welt und Ethos; Filozofija prava Ante Starčevića; Deliberativna demokracija i Aristotelovi argumenti o rasudnoj snazi mnoštva; Ideal vladavine puka : Uvod u filozofiju demokracije*) i 13 uredničkih knjiga, te više od stotinu znanstvenih i stručnih radova u inozemnim i domaćim znanstvenim publikacijama na hrvatskom, njemačkom, engleskom, španjolskom i japanskom jeziku. Preveo je i dvije knjige: Joachim Ritter, *Metafizika i politika* (s Antom Pažaninom), te Max Horkheimer, *Kritika instrumentalnog uma* (s Tomislavom Ladanom).

Ovdje ćemo se posebno osvrnuti na tri novije znanstvene knjige pristupnika, jednu autorsku i dvije uredničke, te na sedam znanstvenih radova.

Pavo Barišić: *Ideal vladavine puka. Uvod u filozofiju demokracije*, Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2016. ISBN 978-953-164-179-1. 272 str.

Tema je ove autorske knjige pristupnika, *filozofija demokracije*, kao disciplina ili podvrsta političke filozofije, koju autor čitav niz godina sustavno istražuje. Knjiga sadrži i čini pomno i razložno strukturiranu cjelinu koja u potpunosti udovoljava svrsi sveučilišnog udžbenika i izvornog cjelovitog znanstvenog djela, izraženoga podnaslovom: *Uvod u filozofiju demokracije*. Demokracija kao pučka vladavina, od svojega nastanka i praktičke provedbe u antičkoj Grčkoj, pa do suvremenog etabliranja kao sakrosanctnog neupitnog svjetskog poretka, vazda je praćena i osmišljavana filozofijskom raščlambom i promišljanjem u djelima najvećih socijalnih i političkih filozofa, od Platona i Aristotela, preko Lockeja, Rousseaua, Montesquieua, Tocquevillea, Kanta, Hegela i Milla, do Deweya i Rawlsa, što autor sustavno i pregledno dokumentira i kritički razglaba.

Nakon instruktivnog *Uvoda u filozofiju demokracije*, slijedi filozofijska povijest demokracije od njezinih antičkih početaka u grčkoj pučkoj vladavini i rimskom republikanizmu do filozofijskih analiza novovjekovne i suvremene liberalne demokracije. Potom slijedi promišljanje i raščlamba najvažnijih elemenata i vrsta demokracije, od deliberativne, kozmopolitske demokracije, javne i privatne sfere, nacionalnih demokracija, poglavito u kontekstu Hrvatske, jugoistočne Europe i Europske Unije. Posebnu pozornost autor posvećuje etičkom aspektu i dimenziji demokracije, kao i demokratskom odgoju. Svoju analizu on zaokružuje, transformacijom demokracije u aktualnim uvjetima globalizacije te u tome kontekstu promišlja odnos demokracije i post-demokracije. Cjelovitost i zaokruženost

strukture djela izvršena je primjerenom metodologijom komparativne rašlambe po kojoj slijedi filozofska sinteza, što znači da autor znalacki koristi analitičko-sintetičku metodu karakterističnu za kvalitetna filozofska istraživanja.

Naslov knjige: *Ideal vladavine puka* nije slučajno odabran. Njime autor želi naglasiti očitu diskrepanciju, raskorak između ideje, ideala demokracije i demokracije kakva se svakodnevno ozbiljuje u političkoj praksi. „Riječ ideal u naslovu knjige primijenjena je u dvostrukom značenju“ navodi Barišić već u prvim retcima. Prvo značenje odnosi se na činjenicu da je *moderna demokracija* - za razliku od *antičke demokracije* koja je, prema Platonovoj i Aristotelovoj podjeli, bila tek jedan, i to jedan od lošijih, među više različitih političkih poredaka - postala neupitna paradigma i planetarni ideal modernog političkog poretka. Na drugoj strani, *ideal* iz naslova knjige znači savršenost, a u tome je smislu ozbiljena demokracija u praksi daleko od njezina teorijskog ideala impregniranoga etičkim normama što smjeraju moralnom perfekcionizmu.

Filozofijsku analizu demokracije Barišić temelji na njezinim izvorima u antičkoj (neposrednoj) demokraciji. Naglašujući pozitivne stečevine Solonove atenske demokracije on, međutim, ne pada u zamku mehaničkog nepovijesnog povezivanja antičke i moderne liberalne demokracije, poput primjerice Karla Poppera koji Platona i Aristotela neopravdano smatra neprijateljima *otvorenog društva*, a to znači neprijateljima demokracije. Barišić, nasuprot Popperu, lucidno uočava da Aristotelova *ustavna vladavina srednje klase* više odgovara modernoj građanskoj demokraciji od antičke demokracije kao vladavine siromašnog puka, koja – da ostanemo u okviru modernih analogija - prije korespondira s *diktaturom proletarijata*, odnosno totalitarnom komunističkom vladavinom u ime radničke klase. Aktualan i izazovan odnos globalizacije i demokracije Barišić minuciozno analizira u posljednjim poglavljima knjige pod naslovom *Ugrožava li globalizacija demokraciju?*, te *Demokracija i „postdemokracija“*. Globalno širenje demokracije suočava se i s preprekama kulturno-civilizacijske naravi, pa se postavlja pitanje: je li demokracija zapadno-europska vrednota (od antičke do liberalne demokracije) ili univerzalna vrednota? Je li opravdano nametati zapadne demokratske standarde ne-zapadnim civilizacijama?

Knjiga Pave Barišića otvara ta i druga pitanja prijepora suvremene demokracije. Unatoč sveprisutnosti teme demokracije u hrvatskoj političkoj teoriji i praksi te medijskom i političkom diskursu, do sada nije data cjelovita filozofijska analiza problema i fenomena demokracije, tako da ovo djelo kvalitetno i obuhvatno popunjava jednu prazninu, što je dodatan aspekt znanstvene i obrazovne vrijednosti relevantnosti i aktualnosti ove knjige.

Znanstvena djelo i sveučilišni udžbenik *Ideal vladavine puka : Uvod u filozofiju demokracije* zaslužuje najviše ocjene iz više razloga; u prvom redu, zbog tematske važnosti i aktualnosti građe koju analizira, zatim zbog visoke znanstvene razine analize i preglednosti pristupa. Znanstvena akribičnost, temeljitost i utemeljenost autorskih analiza i sinteza temeljna je karakteristika ove znanstvene knjige.

Pavo Barišić (ur.): *Demokracija na prekretnici*, Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 2014. ISBN 978-953-164-175-3. 367 str.

Raspilamsavanje teoretske rasprave o *demokraciji na prekretnici* urednik knjige ilustrira izborom radova koji s različitih stajališta promatraju suvremena nastojanja da se usavrše postojeći oblici vladavine te da se isprave i nadomjeste nedostaci sadašnje predstavničke demokracije. Pri kraju dvadesetoga stoljeća, usporedno s novim zamahom globalizacije što je nastupio krajem osamdesetih godina, liberalna demokracija doživjela je neizmjeran uspjeh.

Postala je prevladavajući politički model ustrojavanja društva u većini zemalja u svijetu. Međutim, istodobno su se na obzoru pojavile nove opasnosti i izazovi. Na vidjelo je dospjela opasnost da bi globalizacijski proces mogao smanjiti područje izvornoga političkoga djelovanja i javnoga prostora, što je neizostavan temelj demokracije. Razarajući fundamentalne sastavnice nacionalne države - kao što su suverenost, teritorijalna vlast, državni narod i nacija - globalizacija istodobno razara institucionalna sidra dosadašnje liberalne predstavničke demokracije. Stoga je sve očitije potrebna korjenita preobrazba i odgovarajuća prilagodba demokracije suvremenom globalizacijskom okružju.

U svjetlu suvremenih rasprava o perspektivama demokracije i «post-demokracije», ogledi u knjizi potaknuti su, s jedne strane, promišljanjem mjesta građanina i perspektiva demokracije na globalizacijskoj prekretnici. Je li ostvariva ili je utopijska ideja o globalnoj demokratskoj republici? Kako izgraditi globalne demokratske institucije koje će pomoći demokraciji na prekretnici da ispuni postavljene ideale slobode, jednakosti i pravednosti? Kakva je uloga javnosti i javnoga mnijenja u oblikovanju moderne demokracije? S druge strane, tematika demokracije povezana je uz pitanja demokratskoga odgoja i obrazovanja građana, o čemu je krajem 19. i prvoj polovici 20. stoljeća dalekosežno progovorio jedan od najvećih suvremenih filozofa i teoretičara demokracije - John Dewey. O Deweyevu „etičkom idealu demokracije“ objavljen je autorski prilog urednika u prijevodu na hrvatski, koji će u izvješću detaljnije biti prikazan kao znanstveni rad prema prethodnoj objavi na njemačkom jeziku.

Henning Ottmann / Pavo Barišić (ur.): *Kosmopolitische Demokratie*, Baden-Baden: Nomos Verlag, 2018. ISBN 978-3-8487-3302-6. 184 str.

Urednička knjiga akademika Henninga Ottmanna sa Sveučilišta Ludwig Maximilian u Münchenu i Pave Barišića, objavljena u nizu „Staatsverständnisse“ kod jednoga od najuglednijih njemačkih nakladnika za područje politike, prava i filozofije, Nomos Verlag iz Baden-Badena, bavi se temom „kozmpolitske demokracije“. Ta se tema nametnula u prvi plan teoretskih rasprava tijekom posljednja tri desetljeća. Promovirali su je različiti filozofi, politolozi i sociolozi, među ostalima Anthony Giddens, Daniele Archibugi i David Held u Engleskoj, Seyla Benhabib u SAD-u ili Ulrich Beck u Njemačkoj. Sintagma „kozmpolitska demokracija“ može se pri tom tumačiti na različite načine. S jedne strane, ukazuje na zamisao da sve države postaju (ili bi trebale) postati demokracije; u tom smislu „kozmpolitska demokracija“ označuje globalizaciju demokracije. S druge strane može značiti da bi se svjetski poredak trebao promijeniti te da bi države trebale ići pod okrilje institucionalno proširenih Ujedinjenih naroda, svjetske republike ili svjetske države.

Globalizacija je zacijelo promijenila ulogu država. Čini se da su one na neki način preopterećene. No znači li to da su one već povijesno zastarjele? Na tome se dijele mišljenja. Dok neki već žele staviti nacionalnu državu u muzej povijesti, ona je neophodna drugima kao izvor identiteta i solidarnosti. Skromnije shvaćena, „kozmpolitska demokracija“ također može značiti da države nastavljaju postojati te da su otvorene za kozmpolitizam. Teorije „kozmpolitske demokracije“ povezane su s konkretnim problemima kao što su promjenjiva uloga nacionalnih država, bijeg, migracija, imigracija, granice, multikulturalne zajednice. Ali one su također sklone utopizmu, koji mnogo želi, ali mu je manje stalo do provedivosti.

Ova je knjiga treća u nizu izdanja o demokraciji koju su Henning Ottmann i Pavo Barišić objavili u nakladi Nomos. Prije toga objavili su knjige *Deliberative Demokratie* 2015. i *Demokratie und Öffentlichkeit* 2016. Nakladnički niz donosi radove prezentirane u okviru međunarodnih skupova *Philosophie und Demokratie / Philosophy and Democracy*, koje su urednici zajedno vodili na Interuniverzitetkom centru u Dubrovniku. Izdanja su nastala u

okviru međunarodnoga projekta institucionalne suradnje u okviru programa Zaklade Alexandera von Humboldta. Barišić je u knjizi objavio uvodni autorski prilog o „domašaju i aporijama kozmopolitske demokracije“.

Pavo Barišić: „Pluriperspektivismus – Grundbedingung oder Ausblendung der Wahrheit?“, *Integrative Bioethik und Pluriperspektivismus/Integrative Bioethics and Pluri-Perspectivism. Beiträge des 4. Südosteuropäischen Bioethik-Forums/Proceedings of the 4th Southeast European Bioethics Forum*. Hrsg. von Ante Čović, Academia Verlag, Sankt Augustin, 2011., 54-66. „Pluriperspektivizam – temeljni uvjet ili zatamnjenje istine?“, ur. Velimir Valjan, *Integrativna bioetika i interkulturalnost*, Bioetičko društvo u BiH, Sarajevo, 2009., 25-38.

Promatranje života iz različitih perspektiva, *pluriperspektivizam*, u filozofskim je raspravama nov pojam koji se u svojem ishodišnom zahtjevu za izgradnjom 'integrativnoga pluralizma perspektiva' razlikuje, s jedne strane, od znanstvenoga monoperspektivizma novovjekovne paradigme znanosti te, s druge strane, od običnoga pluralizma mišljenja, odnosno od perspektivističnoga relativizma, poliperspektivizma ili proizvoljnosti. Pluriperspektivizam se pri tom nastavlja na plodnu tradiciju perspektivizma koja se snažno razvija od renesanse i uspona novovjekovna znanosti i umjetnosti – u filozofiji poglavito od Kuzanskoga, Descartesa, Pascala, Kanta, Hegela i Nietzschea. U predgovoru svoje znamenite rasprave *Šonu stranu dobra i zla* iz 1886. Nietzsche je „ono perspektivistično“ označio kao „temeljni uvjet cjelokupnoga života“. Za njega postoji „samo perspektivistično gledanje, samo perspektivistično ‚spoznavanje‘“.

Autor polazi od temeljnoga pitanja dospijeva li pluriperspektivizam kao metodološko ishodište integrativne bioetike zahtjevom za općevažećim istinama u proturječje s izvornom nakanom perspektivizma da ne postoje opće, nepromjenljive, vječne istine o sebi nego samo mnoštvo gledišta, tumačenja i smislova – perspektiva. Pri tome se pojam pluriperspektivizma osvjetljuje, s jedne strane, u odnosu na tradiciju perspektivizma. S druge strane, ukazivanjem na određene manjkavosti relativističkoga perspektivizma pokušava se bioetički pluriperspektivistični pristup osloboditi od tih prigovora.

Zaključna je teza da pluriperspektivizam zacijelo predstavlja uvjet istine, a ne njezino zatamnjenje i opsjenu. Ali to vrijedi samo tada kada prekoračuje relativizam perspektiva i kada se uspijeva orijentirati prema logičkim temeljima uma na kojima čovjek može oblikovati smisao. Postavljanjem zahtjeva za općevažećim spoznajama pluriperspektivizam se nalazi u proturječju s relativizmom. Pri tome on ne dospijeva nužno u proturječje s temeljnom pretpostavkom da se mnoštvo i beskonačno mogu zrcaliti u jednoj istini. Nije stoga održiva Nietzscheova tvrdnja da je istina zabluda. Ali se utoliko više valja složiti s drugim dijelom njegova izrijeka, naime da bez istine određena vrsta živih bića jamačno ne bi mogla opstati.

Pavo Barišić: „Ethisches Ideal der Demokratie. Zur Philosophie der demokratischen Erziehung John Deweys“, *Synthesis philosophica* 25/49 (1/2010), 37-56.

U ovome znanstvenom članku riječ je o bitnim obilježjima i modelu demokratskoga odgoja u Deweyevu djelu. Polazno je pitanje: što za suvremenu deliberativnu demokraciju znači Deweyev koncept odgoja i obrazovanja. Može li se njegov etički ideal čovječnosti primijeniti kao filozofski temelj za vrednovanje i opravdanje demokratske prakse? Je li Dewey potkopao i razorio temelje liberalizma, kako je tvrdio Richard Rorty? Ili njegova obnova (*reconstruction*) filozofije zapravo tek vraća u život liberalizam i otvara nove putove demokraciji? Najnoviji val recepcije Deweyeve filozofije sve dubljim intenzitetom pokazuje

zacijelo da iz njezina misaonoga naslijeđa plodonosnim sudarima s idejama i tendencijama suvremenoga doba izlazi na vidjelo nešto što ujedno prekoračuje okvir suvremenosti i upućuje na budućnost. U aktualnoj renesansi pragmatizma posebice je znakovito primijetiti kako Deweyeva vrhunski profinjena kritika modernoga 'individualizma' i zagovor jačanja čudorednih i participativno demokratskih poveznica u lokalnim zajednicama pronalazi odjeka u komunitarističkim argumentacijskim diskursima. Zaključna je autorova teza da Dewey isticanjem supstancijalne povezanosti „*communicatio-community-common*“ ne ruši temelje liberalizma i demokracije nego ih što više obogaćuje, učvršćuje i podiže na višu razinu.

Pavo Barišić: „Je li istina cjelina?“, u: *Filozofija Mediterana*, ur. Mislav Kukoč, Hrvatsko filozofsko društvo/Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Zagreb, 2009., 453-469.

Od mediteranskih početaka u antici metafizika je kao osnovnu zadaću refleksije o svijetu i zbiljnosti postavila spoznaju naravi i *istine bivstvenih stvari*. U značenju *neskrivenosti* istina naznačuje kako se nešto pokazuje i ne pokazuje, otvara se i zatvara ili trajno ostaje zatvoreno, zbivanje kojim se nešto iz prikrivenosti osvjetljuje, čini bjelodanim i dostupnim. Polazeći od homerske uporabe riječi istina s naglaskom na otkrivanje cjeline u pripovijedanju, u članku se izlaže metafizički razvoj pojma od Parmenida preko Protagore do Platona i Aristotela. Drugi dio tematizira novovjekovni okret koji je premjestio naglasak s pojma istine kao neskrivenosti na istinu kao konstrukciju subjekta, proizvod duha. Posebice se ocrta Hegelovo holističko stajalište o istini kao cjelini u kojoj se zrcali apsolutno. Zaključak pokazuje kako se istina zatamnjuje i često prikriva u cjelini, pa se ponekad ne pojavljuje kao rezultat. Cjelina je složena ne samo od pozitivnih nego i od negativnih elemenata, privida, neistine i laži, koji zamračuju i zasjenjuju svjetlo istine te proizvode razorne učinke u cjelini zbiljnosti.

Pavo Barišić: „Praktična filozofija i fenomenologija političkoga svijeta u djelu Ante Pažanina“, *Filozofska istraživanja*, 123 (3/2011), 499-510.

Slijedeći Fichteovu misao da 'svatko izabire onakvu filozofiju kakav je tko čovjek', u članku se ocrtavaju misaoni sklopovi stvaralačkoga opusa Ante Pažanina, u nastojanju da se na taj način osvijetle stožerne sastavnice njegove životne filozofije. Pažaninova istraživanja o filozofiji kao strogoj znanosti, fenomenologiji, praktičnoj filozofiji, etici i politici imaju znatan odjek i utjecaj ne samo u Hrvatskoj nego su zapažena i u svijetu. Na međunarodnoj pozornici privukla je zanimanje njegova osebujna koncepcija normativne političke filozofije u kojoj kritički rasvjetljuje i ukazuje na posljedice suvremene znanstveno-tehničke civilizacije. Nasuprot novovjekovnom odvajanju etike od prava i politike, Pažanin se oslonio na aristotelovsku tradiciju praktične filozofije koja polazi od jedinstva etike i politike. Praktičnu filozofiju promatra kao samostalno i neovisno područje o poetičnoj *techne* i teoretskoj *episteme*. Takav pristup praktičnoj filozofiji nadilazi poteškoće apriornoga univerzalizma teoretskoga utemeljenja etičkih normi te bolje odgovara suvremenoj raznovrsnosti svijeta života i njegovoj složenosti.

Pažaninovu životnu filozofsku misiju Barišić prisposobljuje Gadamerovu opisu 'nasljedovanja' Aristotela u nastojanju filozofa da se pomoću filozofske teorije stavi u službu ljudske prakse. Njegova je praktična životna filozofija svojevrсно misaono nastojanje oko razumijevanja i posuvremenjenja odnosa između refleksivnih oblika teorije i praktične umnosti povijesnoga svijeta života. Filozofska refleksija za njega ima zadaću ne samo primjereno razumjeti praktični svijet nego ga time i odgovorno mijenjati u nastojanju za ozbiljenjem najvišega ljudskog dobra kao bitne svrhe čovjekova življenja.